

Campanae Lovanienses

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

38STE JAARGANG – NR. 1 – MAART 2025

TER INLEIDING

Deze *Nieuwsbrief* brengt u naar diverse plaatsen in Leuven en daarbuiten.

We gaan van start met een bijdrage van Gilbert Huybens over Francois De Lavacherie, een onbekende Leuvense klokkengieter uit de tijd van de Vanden Gheyns.

Onze Mechelse beiaardklas, afdeling Leuven, laat van zich horen door middel van een interview met drie studenten: Julie, Brecht en Hans.

De reeks *Ars Campanaria* brengt ons naar Brugge, met de installatie 'The Tower of Balance', een grenenhouten constructie van 18 meter hoog van de Thaise architect Boonserm Premthada.

Vervolgens gaan we luisteren naar 600 jaar Leuvense universiteit, want ook de Leuvense klokkenspellen vesti-

gen onze aandacht op dit feestjaar.

De rubriek Manueel Klokkenluiden brengt ons deze keer naar Heule, waar een klokconstructie in een kapel werd gereconstrueerd.

Een beetje mijmerend kijken we in een laatste artikel terug naar de beiaardtrip van 2024. In een volgende *Nieuwsbrief* kunnen we u alvast een tipje van de sluier m.b.t. de beiaardtrip van 2025 oplichten.

Nog meer heugelijk nieuws, want Leuven heeft dit jaar namelijk al 500 jaar een stadsbeiaard. Dat kunnen we niet zomaar laten voorbijgaan. Meer hierover leest u in de volgende nummers van onze *Nieuwsbrief*.

Veel lees- en luisterplezier!

FRANCOIS DE LAVACHERIE (1686-1753), EEN ONBEKENDE 18DE-EEUWSE LEUVENSE KLOKKEN- GIETER

Gilbert Huybens

Vanaf de 15de tot de 20ste eeuw hebben klokkengieters als Waghevens en Vanden Ghein uit Mechelen¹, Plumere en Feraille uit Wallonië², en, van 1727 tot 1980, Vanden Gheyn, Van Aerschodt en Sergeys uit Leuven³, talrijke Leuvense kerken en kloosters van luid- en beiaardklokken voorzien. Bij gemis aan een professionele klokkengieter werd soms beroep gedaan op een lokale bronsgieter voor het vervaardigen van een klok. Dat was het geval bij Francois De Lavacherie, een Waal die zich begin 18de eeuw in Leuven als geelgieter had gevestigd. Via notariële akten, die in het Rijksarchief Leuven (RAL) worden bewaard, weten we dat hij, in een periode van acht jaar, vijf luidklokken in de Dijlestad heeft gegoten: één in 1725, een jaar voor Andreas Frans Vanden Gheyn vanuit Tienen in Leuven aankwam; drie in 1730, negen maanden na het overlijden van Andreas; één in 1733, een jaar nadat het beheer van diens klokkengietery aan zijn jongere broer Peter was overgedragen.⁴ In zekere zin was De Lavacherie, zij het kortstondig, een concurrent van de Vanden Gheyns. Een waardeoordeel vellen over de kwaliteit van zijn klokken is momenteel niet mogelijk aangezien er voor zover bekend geen enkele de tand des tijds heeft overleefd. Dat is wel mogelijk indien de twee roepklokjes van 1720 en 1728 die in twee verschillende Leuvense kloosters hingen, maar een aantal jaar geleden vanwege verhuissituaties spoorloos zijn verdwenen, zouden worden teruggevonden.

Francois Lavacherie / De Lavacherie⁵ werd op 20 januari 1686 geboren

¹ M. Van Bets & K. Decoster, *De Mechelse klokkengieters* (Mechelen, 1998), pp. 150-154.

² M. Haine & N. Meeùs, *Dictionnaire des facteurs d'instruments de musique en Wallonie et à Bruxelles du 9e siècle à nos jours* (Luik, 1986), pp. 331-332 en p. 166.

³ *Stad met Klank. Vijf eeuwen klokken en klokkengieters te Leuven* (Leuven, 1990), pp. 45-61, 62-74.

⁴ G. Huybens, 'Vanden Gheyn: Familiiekroniek (2). 1732: Peter Vanden Gheyn, CEO van de Leuvense klokkengietery', *Nieuwsbrief Campanae Lovanienses*, 37 (2024), 50-51.

⁵ In enkele Leuvense geboorte- en overlijdensakten komt de naam Lavacherie zonder De voor. In de notariële akten in het RAL staat hij steeds vermeld als Francois (zonder ç) De Lavacherie. Zijn naam ontbreekt in het encyclopedisch werk van M. Haine & N. Meeùs

in Philippeville (provincie Namen).⁶ Midden mei 1710 werd hij al in Leuven opgemerkt⁷ en op 14 juni verwierf hij het poorterschap.⁸ Het werd hem door het stadsbestuur, in zitting van 13 oktober 1710, gratis gegund als *‘eenen ervaeren geelgieter volgens desselffs preuve [proef] aen die heeren commissarissen gheetoont ende waer van dese stadt tegenwoordigh is onversien alleenelycke doende den eedt daer toe staende’*.⁹ Bovendien kreeg hij toestemming een *‘publieckelycken geelgieters winkel’* te openen om *‘syne conste van geelgieterij te exerceren’*.¹⁰ Zoals vermeld in een magistrale resolutie van 9 juli 1721 genoot hij tevens van *‘den vrydomme ende exemptien [dispensatie] van deser stadts acceijnsen ende andere borgerlycke lasten’*.¹¹

Het gezin

Volgens het overlijdensbericht van zijn eerste echtgenote Barbara Baelens / Balen († Leuven, 28 augustus 1718)¹² – *‘huysvrouw vanden geelgieter’* – bevond zijn winkel / atelier zich in de buurt van de *‘Kalsterput’*, gelegen op de hoek van de Muntstraat met de Tiensestraat¹³, waar nu koffiebar Madmum Coffee Roasters & Bar is gevestigd. Barbara schonk hem drie dochters en een zoon: Elisabeth (†1712), Catharina Ludovica (°1713), Claudius (°1715) en Joanna Francisca (°1717). Al vrij snel, op

(cf. noot 2).

⁶ Zijn ouders, Charles Philippe Lavacherie en Maria Binon, huwden eind november 1682. Dank aan de heer André Francois, voorzitter van het Office de Recherches Généalogique et Archéologique d’Histoire local et régional de l’entre Sambre et Meuse [GEPHIL ESM], die de kerkregisters van Philippeville heeft geraadpleegd. In het doopregister ontdekte hij dat de naam ‘Francois Lavacherie’ tweemaal voorkomt. De eerste, geboren op 25 januari 1683, moet na de geboorte van zijn broer Joannes Petrus (4 februari 1684) zijn overleden, vermits de volgende zoon – onze klokkengieter – opnieuw de naam Francois kreeg. Het was toen gebruikelijk de naam van een jong gestorven zoon of dochter als memento door te geven aan een daaropvolgend kind in hetzelfde gezin, met soms identificatieproblemen tot gevolg.

⁷ SAL-OA [Stadsarchief Leuven – oud archief] 353, p. 282.

⁸ Het poorterschap of burgerrecht verkreeg men door zich te laten registreren bij het stadsbestuur. Met een eedaflegging en het betalen van een vastgesteld bedrag had de aanvrager niet alleen het recht om in de stad te wonen, burger te zijn en handel te drijven, maar genoot hij ook van bijzondere politieke en economische voordelen. Soms werd de petitionaris ontslagen van het betalen van accijnzen en van burgerlijke lasten, waaronder vrijstelling van wachtdienst en inkwartiering van soldaten.

⁹ SAL-OA 339, fol. 70 r°- v^o [Franciscus Laviserie]. De term *‘onversien’* zou erop kunnen wijzen dat zijn werk – *‘ter oorsaecke van syne ervarentheijt’* – hoger werd ingeschat dan dat van zijn vakgenoten.

¹⁰ SAL-OA 339, fol. 70 r°- v^o en 132 v°.

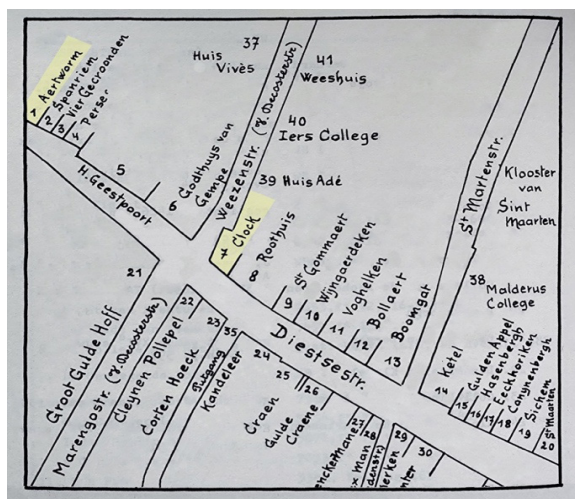
¹¹ SAL-OA 344, fol. 371 r°; 353, p. 282.

¹² SAL-OA, parochieregister Sint-Michiël, begrafenissen, 11.869, fol. 14.

¹³ A. Meulemans, *Huizen en straten van het Oude Leuven* (Leuven, 1981/2004), plan 22, nr. 3.

19 november 1718, hertrouwde Francois in Herstal (provincie Luik) met Barbe Dorothee (Eleonora) Hel(le)wart.¹⁴ Het nieuwe huisgezin breidde uit met drie zonen en twee dochters: Raphael Josephus (°1719), Anna Maria (1721-1773), Philippus Franciscus (°1723), Isabella Francisca Josephina (°1725) en Ludovicus (°1728).

Ondertussen had het gezin zijn intrek genomen in het huis genaamd *De Clock* op de hoek van de Dorpstraat [Diestsestraat] met de Wezenstraat [Vital Decosterstraat], zie bijgevoegd plan.¹⁵ Het huurcontract dateert van 2 november 1722 en werd afgesloten met Florentius Sullivane (1655-1731), president van het Iers College dat zich in de Wezenstraat (nr. 40) bevond.¹⁶ Uit een vroegere verhuurakte weten we dat de woning over een winkelruimte aan de straatkant beschikte.¹⁷ Later kocht Francois in dezelfde straat het huis *Den Aertworm*.

Francois stierf op 10 januari 1753. Zijn uitvaart vond plaats in de Sint-Pieterskerk.¹⁸

Na zijn overlijden raakte zijn echtgenote, die nog drie kinderen ten laste had onder wie een dochter en twee ‘*innocens* [onnozelen?]’, in financiële moeilijkheden. Ze diende bij de ‘*surintendans mambours de la chef ville de*

¹⁴ In geboorte- en overlijdensakten staat haar naam ook gespeld als Helluard, El(e)wart, Hé Kuard [sic].

¹⁵ A. Meulemans, *op. cit.*, plan 18, nr. 7 (afbeelding).

¹⁶ RAL, notaris Emmanuel Haelgoet (882/771), deel 7, akte nr. 104.

¹⁷ RAL, notaris Joannes Grietens (882/1014), deel 17, akte d.d. 22 november 1711.

¹⁸ SAL-OA, parochieregister Sint-Pieter, begrafenissen, 11.845a, fol. 142.

Louvain [inspecteurs-voogden van Leuven]’ een rekest in met de vraag tot verkoop van haar woning. Twee broers van Francois, allebei priester, steunden haar verzoek: *‘Cette requeste est tres veritable et meritte beaucoup d’attention, attendu que laditte veuve, notre belle soeure chargée d’une fille de 31 ans et de 2 innocens deja fort avencez en age, privée de feu son mari maitre fondeur dans la ville de Louvain qui etoit le soutien de sa famille, ne trouve plus d’autre secour que dans une petite negoce pour alimenter ses pauvres enfans, a moins que de les abandonner a la charge de la ville lieu de leurs naissance. Pourquoi nous n’approuvons pas seulement le procédé de la ditte veuve, mais nous le jugeons absolument necessaire. Fait a Baudour ce 15 may 1753. JP De Lavacherie curé du dit lieu & N De Lavacherie prestre.*¹⁹ [Dit rekest is waarachtig en verdient veel aandacht. Genoemde weduwe, onze schoonzus, belast met een dochter van 31 jaar en twee ‘onnozele kinderen’ op vergevorderde leeftijd, wier echtgenoot, metaalgieter van de stad Leuven, de steun was van zijn familie, geniet geen andere bijstand dan de (karige) inkomsten van een klein bedrijf om haar arme kinderen te onderhouden, tenzij ze hen wil toevertrouwen aan de verantwoordelijkheid van de stad waar ze geboren zijn. Om die reden keuren we niet alleen haar handelwijze goed, maar vinden we die volstrekt noodzakelijk. Gedaan in Baudour (provincie Henegouwen), 15 mei 1753. J[oannes] P[etrus] De Lavacherie, pastoor aldaar, en N. De Lavacherie, priester]’.

De geelgieter

Van een geel- en tingieter werd verwacht dat hij sier- en gebruiksvoorwerpen als luchters, kandelaars, potten en pannen, gespen en ringen kon ontwerpen en maken [zie afbeeldingen]. Het materiaal dat hij daarvoor gebruikte was messing, een legering van koper en zink. Dit metaal, ook ‘geelkoper’ genoemd, laat zich makkelijk bewerken en is roestvrij.

Francois De Lavacherie moet een bekwaam vakman zijn geweest aangezien het stadsbestuur in een opvallend positief verslag d.d. 21 juni 1733 verklaarde dat hij *‘tot con[ten]tment van het magistraet, als van alle de innegesetenen deser hoofstadt heeft geexerceert, ende alnoch actueelck is exercenterende, en[de] daer inne bethoont syne ervaertheijt ende conste, en[de] voorders hem alteydt gecomporteert gelyck eenen goeden ende getrouwen borgher, soo tot dienst van syne majestejt, als van de stadt’*.²⁰ Die ervarenheid reikte zelfs tot ver buiten de stadsgrenzen. Zo bestelde de Brusselse tingieter Fran-

¹⁹ RAL, notaris Georgius Fizenne (882/762), deel 1, het rekwest staat tussen de genummerde akten 10 en 11.

²⁰ SAL-OA 353, pp. 281-283. Zie ook noot 9.

J. & K. Luyken, *Spiegel van het menselyk bedryf, vertoonende honderd verscheiden ambachten [...]* (Amsterdam, 1718), pp. 51 en 53.
KU Leuven Bibliotheken, Bijzondere Collecties, 7A 729.

ciscus Janssens in 1742 bij hem een 'Houze vorm' ²¹ voor pompen 'op de eygenste modelle dat die is opgesteld vanden tingieter Staes alhier'. ²² Het was alleszins een belangrijke opdracht waarbij Janssens het koper leverde en De Lavacherie de klus in zes maanden moest klaren. ²³

²¹ Het woord *Houze* stamt af van de Franse term *housse* en betekent dus hoef / overtrek: cf. De Vries, *Nederlandsch etymologisch woordenboek* (Leiden, 1971), p. 260. Van De Lavacherie werd dus verwacht dat hij een welbepaalde vorm van omhulsel voor een pomp (of meerdere?) zou maken.

²² Franciscus Staes (1688-1761) was een bekende Leuvense tingieter die onder meer betrokken was bij de bouw van de nieuwe campanile van de Sint-Pieterskerk in 1727: cf. G. Huybens, '1913: Een beiaardfestival in Leuven', *Nieuwsbrief Campanae Lovanienses*, 27 (2014), 52.

²³ RAL, notaris Carolus Vander Smissen (882/984), deel 32, akte d.d. 13 februari 1742.

De brons- en klokkengieter

Francois beheerste eveneens de techniek van het bronsgieten: brons is een legering van koper en tin. Derhalve beschikte hij over de nodige infrastructuur. Een bronzen vizel met op de bovenrand het opschrift **FRANCISCUS DE LAVACHERIE ME FECIT LOVANI ANNO 1723** bevindt zich in het museum van The Royal Pharmaceutical Society in Londen.²⁴ Vertrouwd met ‘den stiele van clockgieter’, leverde hij tussen 1725 en 1733 vijf luidklokken. In de notariële akten komen de namen voor van de opdrachtgevers en de plaatsen – vier Waals-Brabantse gemeenten²⁵ en Winksele bij Leuven – maar niet van de gebouwen. We gaan ervan uit dat ze voor de torens van de plaatselijke kerken bestemd waren, zoals hieronder vermeld. Aangezien de vijf luidklokken ontbreken in de door de Duitse bezetter opgestelde lijst (1943-1944) van opgeëiste klokken in de provincie Brabant, toen nog unitair²⁶, werden ze wellicht al tijdens de Franse bezetting (eind 18de eeuw) in beslag genomen en naar Frankrijk afgevoerd waar ze in de smeltovens verdwenen.²⁷ Bij de bespreking van de klokken beperken we ons tot de belangrijkste details uit de contracten.

● 4 MEI 1725 | NETHEN | RAL, notaris Joannes Carolus Fizenne (882/763), deel 2, akte nr. 24

Een **nieuwe** klok voor de Sint-Jan-Baptistkerk van Nethen. Gewicht: ca. 800 pond; levering binnen de twee maanden; kostprijs: 200 gulden, waarvan de helft nadat de klok een jaar in de toren had gehangen.

Het stadsbestuur van Nethen bestelde bij De Lavacherie – ‘*maitre fondeur de cloches*’ – een klok ‘*laquelle devra etre tellement fondue quelle puisse tomber d'accord avec celle qui est posée sur la tour de Nethen* [die dermate zal worden gegoten dat ze harmonieert met die op / in de toren van Nethen]’. Hij was verplicht goed materiaal te gebruiken: ‘*de livrer des bons matheriaux pour fondre laditte cloche*’. Eens gegoten, zou ze gekeurd worden ‘*par ceux a denommer par les premiers comparans* [burgemeester

²⁴ Afbeelding bij F. Van Molle, ‘Zeldzame werken van Leuvense geelgieters en koperslagers uit de achttiende eeuw’, *Antiek, tijdschrift voor oude kunst en kunsthijverheid*, 3 (1968), 137. Herhaalde aanvragen bij het museum voor een afbeelding van de vizel bleven onbeantwoord.

²⁵ Over die gemeenten, zie: A. Dalcq e.a., *Brabant wallon au fil des jours et des saisons. Guide-Almanach des villes et des villages* (Lasne, 1998), p. 99 (Nethen), p. 58 (Longueville), p. 111 (Opprebais), p. 109 (Incourt).

²⁶ G. Huybens, ‘De Duitse klokkenroof in België: Vlaams- en Waals-Brabant’, *Magazine Vlaamse Beiaard Vereniging*, 4 (1998), nrs. 263, 297, 294, 295 en 346.

²⁷ G. Huybens, ‘19de-eeuws klokkennieuws uit Leuven’, *Nieuwsbrief Campanae Lovanienses*, 1 (1988), 2-5.

en schepenen]’. Hijzelf zou de klok een jaar onderhouden. Vertoonde ze gebreken, dan moest hij ze op eigen kosten hergieten ‘*et l’entretenir bonne comme dit est l’espace d’une an* [en ze goed onderhouden binnen de tijdspanne van een jaar]’. Hij zou aanwezig zijn bij het overbrengen en het installeren van de klok in de toren, hetgeen gebeurde op kosten van de gemeente en ‘*sans rien pouvoir pretendre pour ses journees* [zonder dat hij iets voor die dagen kan eisen]’. Die bezorgde hem ‘*quelque quantité des vieux matheriaux propre a fondre que ledit second comparant* [klokkengieter] *s’oblige de le refondre a sept liards la livre* [een zekere hoeveelheid oud materiaal dat geschikt was om te smelten en waarbij de tweede comparant [klokkengieter] er zich toe verbond om het te hergieten tegen zeven *liards* [oude Franse munt] per pond]’.

Het contract is ondertekend door burgemeester en schepenen van Nethen, de klokkengieter en notaris Fizenne.

● **5 OKTOBER 1730** | LONGUEVILLE, OPPREBAIS, INCOURT | RAL, notaris Jacobus Antonius Du Ry (882/711), deel 33, akte nr. 32

Het kapittel van de Sint-Jacobskerk te Leuven bestelt drie klokken.

a. Een **nieuwe** klok voor de Onze-Lieve-Vrouw Visitatiekerk van Longueville: ‘*d’un bon alloy et matiere a prendre du carillon de St. Nicolas en la ville de Bruxelles et a rendre la dite cloche d’un son et ton parfait en agréable selon la pesanteur et proportionné al la maniere bonne*’. Daarvoor ontving De Lavacherie ‘*quatorze sols et demy argent courant par livre*’. Hij kon gebruik maken van de klokspijs van de De Haze-Witlockxbeiaard die in de toren van de Brusselse Sint-Nicolaaskerk had gehangen, maar door de instorting van de toren op 1 februari 1714 was verwoest.²⁸ Verkeerde hij in de onmogelijkheid daarover te beschikken, dan was hij aangewezen ‘*[a] prendre un autre alloy approchant et parfait pour quel il n’aura que deux escalins par livre* [een andere bij benadering en goede legering te gebruiken, waarvoor hij twee *escalins* [oude munt] per pond zou ontvangen]’. Gewicht: ca. 1000 pond (*livres*).

b. Hergieting van een bestaande klok voor de Sint-Aubinkerk van Opprebais. Gewicht: ca. 1500 pond.

c. Hergieting van een bestaande klok voor de oude Sinte-Ragenuflekerk van Incourt. Gewicht: ca. 800 pond. Het kapittel van deze kerk, opgericht in 1112, werd in 1454 naar de Leuvense Sint-Jacobskerk overgeheveld.

²⁸ L. Rombouts, *Zingend brons. 500 jaar beiaardmuziek in de Lage Landen en de Nieuwe Wereld* (Leuven, 2010), pp. 166-168.

De klokken **b** en **c** moesten overeenstemmen met *'ton et son aux autres cloches des dites deux villages* [toon en klank van de andere klokken van de genoemde twee dorpen]', wat er op wijst dat beide kerken meerdere klokken bezaten. De klokkengieter kon beschikken over de oude klokspijs en ontving voor de te hergieten klokken samen twee *sols* [oude munt] per pond. Een leveringstijd is niet opgegeven. Zonder bijkomende vergoeding moest hij de klokken mee installeren en ze een gans jaar onderhouden. Voor de drie klokken samen ontving hij 600 gulden.

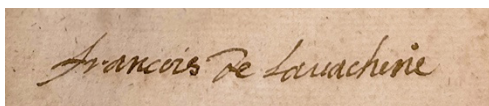
Het contract is ondertekend door A. Vanden Steen en Rical Catoz, afgevaardigden van het Sint-Jacobskapittel, F. [De] Lavacherie, *'fondeur de cloches en cette dite ville'*, en notaris Du Ry.

● **6 JULI 1733** | WINKSELE | RAL, notaris Guilielmus Van Ranst (882/872), deel 6, akte nr. 55

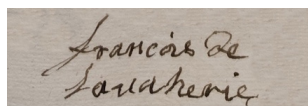
Hergieting van de tiendeklok voor de Maria Hemelvaartkerk in Winksele. Gewicht: niet opgegeven; levering binnen de vijf weken; kostprijs: 100 gulden waarvan de helft *'sal worden betaelt een jaer naer date datte selve clocke sal wesen gehangen ten waere hij* [klokkengieter] *liever hadde te stellen suffisante borge* [voldoende borgstelling] *voor valeur totalijck sal worden voldaan'*.

De Lavacherie *'meester clock en copergierter binnen dese stadt'* kreeg de opdracht via pater Laurentius Quÿaerts, vicaris van het college van de paters miniemen te Leuven, namens Alexis Anton Christian Ferdinand prins van Nassau-Siegen (1673-1734), proost van het kapittel van de Sint-Pieterskerk en *'in die qualiteijt heffende de groote thiende binnen den dorpe van Wincsele'*. Voor de klokspijs zou De Lavacherie *'genieten ende betaelt worden 12 stuÿvers per pond'*. Indien de klok *'binnen den selven tydt quaeme te bersten ofte iet andere selve quaemen te ontbreken'*, moest hij ze voor eigen rekening hergieten *'op deselve groote en gewicht'*. De opdrachtgever [L. Quÿaerts] zou de *'oude gescheurde clocke'* bij de klokkengieter thuis afleveren en, na hergieting, op eigen kosten terug ophalen en naar Winksele voeren.

Het contract is ondertekend door L. Quÿaerts, F. Van Daele, pastoor van Winksele, advocaat D. Veckemans, de klokkengieter en notaris Van Ranst. In de kantlijn van het contract verklaart de klokkengieter *'datte de hergietinghe niet en sal belopen de vierhondert guldens'*.

1725

1733

Vier jaar later, op 18 november 1737, duikt de naam De Lavacherie als ‘fondeur de cloches à Louvain’ op in een document waarbij hij een achterstallige betaling van 200 guldens eist van een lid van de Waalse familie Morlet.²⁹

Twee Leuvense De Lavacherie-klokjes

- In 2009 toonde een zuster uit het clarissenklooster aan de Predikherenberg in Kessel-Lo mij een roepklokje met het opschrift **1720 – DELAVACHERIE – LOVANII**. Het hing in de gang van de eerste verdieping van het klooster en werd gebruikt om de officies, de maaltijden en de recreatiemomenten aan te kondigen.³⁰ Op 3 september 2017 verhuisden enkele nog in leven zijnde zusters naar de Spaanse Kroonlaan 48, 3000 Leuven. Sindsdien is het klokje zoekgeraakt [email-bericht 3 september 2024 van zuster Benedikta].
- Het klooster van de zusters dominicanessen van Onze-Lieve-Vrouw van de H. Rozenkrans te Lubbeek bezat een roepklokje met het opschrift **F. DELAVACHERIE ME FUDIT LOVANII 1728**. In 2016 verkochten de vier overgebleven zusters het gebouw aan de KU Leuven en verhuisden naar de Dorpskring 18, 3210 Lubbeek. Ook dit klokje is sedertdien onvindbaar [email-bericht 10 september 2024 van zuster Anne Marie Vandeghinste].

²⁹ *Inventaire des archives de la famille Morlet et de ses alliés, fin XIVe siècle - XVIIIe siècle*. Archives de l'Etat à Liège: BE-A0523.7996 (nr. 28).

³⁰ *Belgisch Tijdschrift voor Muziekwetenschap*, 63 (2009), 202; *Volkskunde* 111 (2010), 82.

DRIE STUDENTEN VAN DE LEUVENSE BEIAARDKLAS AAN HET WOORD

David Proot

*Welkom Hans, Julie en Brecht! Stel-
len jullie zich even kort voor?*

Hans: Mijn naam is Hans Ausloos. Ik ben afkomstig uit Tienen, gehuwd met Bénédicte, papa van Matthias, Elke en Ruben, en sinds kort opa van Linus en Elisabeth. Ik ben professor Bijbelwetenschappen aan de Faculté de théologie et d'étude des religions aan de UCLouvain in Louvain-la-Neuve.

Julie: Ik ben Julie Vandelaer, 23 jaar, vorig jaar afgestudeerd als mechanical engineer en momenteel bezig met een manama management. Ik hou ervan om bezig te blijven en mezelf uit te dagen met nieuwe hobby's.

Brecht: Ik ben Brecht Crabbe, 24 jaar oud, afkomstig uit Affligem, maar tegenwoordig Leuenaar. Ik heb zo'n zeven jaar gestudeerd – filosofie, theologie en kerkelijk recht – en ben nu sinds een jaar godsdienstleraar. Intussen blijf ik nog steeds student, aan de Beiaardschool.

Hoe lang volg je reeds les?

Hans: In augustus 2024 heb ik me ingeschreven aan de Koninklijke Beiaardschool Jef Denyn; ik ben dus een prille beginner wat de beiaard betreft.

Julie: Ik ben een derdejaars student beiaard.

Brecht: Ik ben begonnen in september 2022 en zit nu dus halverwege mijn derde jaar.

*Wat bracht jullie tot de beiaardklas,
afdeling Leuven?*

Hans: Dit schooljaar hoopt onze dochter Elke af te studeren aan de Koninklijke Beiaardschool Jef Denyn, nadat ze reeds tijdens haar Masteropleiding aan het IMEP in Namen voor beiaard als tweede instrument had gekozen. Zij trok me over de streep om me ook (eindelijk) in te schrijven, temeer daar het mogelijk is de opleiding in Leuven aan te vatten. De keuze voor Leuven is dus een praktische keuze, al is het feit dat de lessen er door Luc Rombouts worden gegeven er zeker niet vreemd aan.

Julie: Na de beiaardcantus op het Ladeuzeplein van 2022, zag ik een berichtje van Luc op facebook verschijnen waarin stond dat hij ook lessen beiaard gaf hier in Leuven. Dat leek me echt iets uniek om te doen; dus stuurde ik hem meteen een mailtje en voilà.

Brecht: Hetzelfde hier: ik had al langer een fascinatie voor het instrument, maar de concrete aanleiding om ook echt les te volgen, kwam pas na de beiaardcantus van 2022, toen Luc een oproep plaatste op sociale media om een initiatieles te volgen. Toen heb ik niet getwijfeld!

Hadden jullie al affiniteit met het instrument of met klokken?

Hans: Al van kindsbeen af wilde ik beiaard leren spelen. Een bezoek aan de beiaard van de Sint-Germanuskerk in Tienen gaf hier toe de aanzet. Maar als kind uit het Tiense in Mechelen (of zelfs in Leuven) beiaard studeren was voor mij op dat ogenblik niet mogelijk. Misschien hebben ook de klokkenklanken van de beiaard van Louvain-la-Neuve, die na genoeg pal boven mijn bureau hangt, me er de laatste jaren onbewust toe aangezet om me in te schrijven aan de Koninklijke Beiaardschool Jef Denyn.

Julie: Niet echt specifiek met klokken nee. Ik ben wel altijd nieuwsgierig naar nieuwe instrumenten en een klavierinstrument staat nog vrij dicht bij mijn ervaring met de piano. Het waren dan ook vooral de unieke plaatsen waar deze instrumenten bespeeld worden die me intrigeerden.

Brecht: Een hele concrete affiniteit had ik niet, al was ik van mijn eerste jaar in Leuven als student al erg onder de indruk van de frequente en imposante concerten van de Universiteitsbibliotheek. In het najaar van 2018 kon ik zelf aanwezig zijn bij een concert in de Universiteitstoren, wat een boeiende ervaring was. Maar een echte affiniteit ontstond natuurlijk pas toen ik ook echt beiaardstudent werd.

Hoe zit dat in elkaar? Eénmaal per week aan het oefenklavier en veel thuis studeren?

Hans: De lessen gaan door op het oefenklavier in de kelder van het Erasmushuis aan de Blijde Inkomststraat. Daar kunnen alle Leuvense leerlingen ook terecht om te oefenen. Daarvoor heeft Luc Rombouts een heel efficiënt en praktisch oefenschema uitgewerkt, waarop alle leerlingen online oefenmomenten kunnen reserveren. Uit praktische overwegingen heb ik echter ook

Hans Ausloos, Brecht Crabbe en Julie Vandelaer (foto: Luc Rombouts)

onmiddellijk een digitaal oefenklavier gekocht, hoewel ik heel graag op het Leuvense oefenklavier oefen.

Julie: Niet echt, nee. Natuurlijk hebben wij thuis geen oefenklavier staan, aangezien dit al een vrij niche instrument is. We krijgen van de school wel 24/7 toegang tot het lokaal waar het oefenklavier staat, zodat we doorheen de week daar kunnen oefenen.

Brecht: Ik heb thuis geen oefenklavier, maar woon in de buurt

van het Erasmushuis. Ik probeer daar twee keer per week te spelen.

Bespelen jullie ook andere instrumenten?

Hans: Als 8-jarige ben ik gestart met pianolessen aan de Tienese muziekacademie. Enkele jaren later ben ik overgestapt op orgel. In 1992 behaalde ik er de graad van Uitmuntendheid. Toen onze oudste zoon Matthias zich in de muziekacademie Haspengouw in Sint-Truiden voor viool inschreef, heb ik samen met hem enkele jaren viool gestudeerd (tot en met de

middelbare graad). Nadien speelde ik ook nog een tijdje altsaxofoon bij de plaatselijke fanfare.

Julie: Ikzelf speel al sinds m'n 8ste piano. Tijdens mijn studies merkte ik dat ik wel zin had in een nieuwe uitdaging om een nieuw instrument te leren, wat dan dus de beiaard is geworden. En het zal ook zeker niet het laatste instrument zijn dat ik van plan ben te leren.

Brecht: Ik ben net als Julie op mijn 8 jaar begonnen met piano. Na zes jaar ben ik weliswaar gestopt met pianolessen, maar sindsdien ben ik bijna dagelijks piano blijven spelen. Ik was ook een paar jaar actief bij de Leuvense Studentenfanfare waar ik enkele blaasinstrumenten uitprobeerde, zij het met iets minder succes. Ook orgel staat op mijn verlanglijstje om nog beter te leren spelen.

Wat spreekt je het meest aan in de beiaard?

Hans: De beiaard is zonder meer een instrument dat tot de verbeelding spreekt. Aan buitenlandse collega's moet ik vrijwel steeds uitleggen wat een beiaard is. Ze weten meestal wel dat er een of meer klokken in een toren hangen, maar dat het er zo veel kunnen zijn, waarop men dan ook nog kan musiceren, weet men meestal

niet. En als ze het al weten, dan staan ze er nooit bij stil dat de oorsprong van de beiaard ligt in wat men thans België noemt. Tot ik zelf met beiaard begon, had ik er ook nooit bij stilgestaan dat de beiaard – ook en misschien vooral vanuit technisch oogpunt – een heel complex instrument is met een enorm rijke geschiedenis. Om hier meer over te weten te komen volg ik nu al de vakken campanologie en beiaardgeschiedenis. Tot voor enkele maanden had ik er geen idee van wat er allemaal komt kijken bij het maken van een beiaard en zijn klokken en het bespelen ervan. En dan is er natuurlijk het beiaardspel zelf dat veel voldoening geeft: hoog in de toren klokken laten klinken in de hoop dat de toevallige passanten beneden er – zij het wellicht veelal onbewust – van kunnen genieten.

Julie: Zoals ik al gezegd heb: de unieke locaties. Je komt op plaatsen waar niet iedereen mag komen en dat om muziek te maken. Zalig toch! Ook het feit dat je eigenlijk altijd voor een gigantisch publiek speelt, maar toch een grote anonimiteit hebt is een heel leuk aspect aan het beiaarden.

Brecht: Ik ben nogal gefascineerd door imposante instrumenten zoals beiaard of orgel. Ook als luisteraar en pianist gaat mijn voorkeur vaak naar krachtige

symfonische stukken. Daarnaast heeft het instrument een eigenzinnig karakter: net als bij orgels is elke gebouwde beiaard uniek en een ontdekking op zich.

Waar zien jullie zich binnen vijf jaar? Zal het een hobby blijven of gaan jullie verder met deze inspanningen?

Hans: Mijn enige ambitie is zo goed mogelijk beiaard te kunnen spelen. Zolang ik er plezier in vind om te oefenen, zal ik ermee blijven doorgaan. Ik kijk er ook naar uit om – wanneer ik wat verder zal gevorderd zijn – samen met onze dochter vierhandig te kunnen spelen.

Julie: Beiaarden zijn voor mij zeker in eerste instantie een hobby. Zoals ik al zei, ga ik altijd op zoek naar nieuwe uitdagingen, waarbij het leren spelen van een beiaard een van de meest recente is. Maar naar de toekomst toe wil ik graag mijn muzikale kennis nog uitbreiden met andere instrumenten.

Brecht: Ik zie het in de eerste plaats als een hobby, waarbij ik een paar keer per week op het oefenklavier in Leuven speel, maar zie het daarmee zeker niet als iets louter vrijblijvend. Ik hoop het toch nog vele jaren te blijven doen en kijk ook uit naar vakken zoals campanologie of muziektheorie die er in de toekomst bijkomen.

Hebben jullie alvast een favoriet toreninstrument?

Hans: Als men nog maar enkele beiaarden heeft bezocht en gespeeld heeft, is het moeilijk hierover een uitspraak te doen. Qua klavierkamer spant voor mij voorlopig alvast de beiaard van de Abdij van Park de kroon met het panoramische uitzicht over de omgeving.

Julie: De beiaard van de Abdij van Park is ook mijn favoriete beiaard, aangezien je hier omringd bent door glas en dus naar buiten kan kijken tijdens het spelen.

Hans: Het initiatief van Luc om enkele keren per jaar de oefenbeiaard in de kelder van het Erasmushuis in te ruilen voor een van de beiaarden in Leuven laat ons alvast toe kennis te maken met de verschillende Leuvense instrumenten. Ook het feit dat de Beiaardschool in samenwerking met de Vlaamse Beiaardvereniging via het Kangoeroeproject leerlingen de kans geeft om op ontdekkingsreis te gaan langs verschillende beiaarden in binnen- en buitenland en zo ook in contact te komen met de beiaardiers is een leuk initiatief. Daarnaast is ook de jaarlijkse studiereis die de Beiaardschool organiseert – dit schooljaar waren de beiaarden van Mespelaere en Dendermonde

aan de beurt – op dat vlak heel interessant. Ze is ook een uitgesproken kans om in contact te komen met de andere leerlingen en leerkrachten van de Beiaardschool.

Brecht: Elk van de vijf beiaarden in Leuven heb ik al twee tot drie keer bespeeld, maar dat vind ik nog te weinig om al één als echte favoriet te kunnen kiezen. Enkele maanden geleden heb ik ook de ‘diachromatische’ beiaard van Nieuwpoort kunnen bespelen, met dubbele zwarte toetsen. Ook dat was een interessante ervaring.

Kennen jullie de Nieuwsbrief van Campanae Lovanienses? Zo ja, welke inhoud spreekt jullie het meest aan?

Hans: Nieuwe leerlingen aan de Leuvense afdeling van de Beiaardschool krijgen een jaarabonnement van *Campanae Lovanienses* cadeau. Ik heb de nummers tot nu toe van voor tot achter uitgelezen en ben ook aangenaam verrast door de initiatieven van de Leuvense klokken- en beiaardvereniging ter promotie van de beiaard.

Brecht: Ik heb een aantal nummers ontvangen en hou het meest van historische artikels.

Welke activiteiten rond klokken of beiaarden zouden jullie interesseren buiten het les volgen en oefenen zelf? Kan de Leuvense klokken- en beiaardvereniging hierin een rol spelen?

Hans: Wat kan een beiaardier in spe meer wensen dan af en toe een beiaard te bezoeken (en te bespelen) en in contact te komen met andere mensen die gepassioneerd zijn door de beiaard?

Julie: Ik vind het tof dat we op de beiaardschool ook vaak de kans krijgen om een van de Leuvense beiaarden te bespelen. Ik weet dat er ook initiatieven zijn waarbij je dit kan uitbreiden met nog veel andere steden en dat is, denk ik, zeer interessant voor beginnende beiaardiers.

Brecht: In de zomer van 2024 volgde ik in het Vleeshuis in Antwerpen een rondleiding doorheen een reconstructie van een voormalige klokkengieterij. Zo iets was erg interessant. Misschien bestaat er een gelijkaardige opendeurdag bij een nog actieve klokkengieterij zoals Eijsbouts? Daarnaast is het natuurlijk altijd fijn om nieuwe beiaarden te leren kennen en bespelen.

Dank! En nog veel succes!

ARS CAMPANARIA: THE TOWER OF BALANCE (2024)*

Een bezoek aan het 13e-eeuwse Brugse Belfort inspireerde Boonserm Premthada van het Thaise Bangkok Project Studio tot het bouwen van 'The Tower of Balance', een hedendaagse klokkentoren van achttien meter hoog met drie houten platformen die een weinig gekend stuk groen markeert en betekenis geeft.

De grenen constructie aan de overzijde van het Koning Albert I-park lag in de as van Brugges drie iconische torens: de Sint-Salvatorskathedraal, de Onze-Lieve-Vrouwekerk en het Belfort. Als symbolen van kerk en staat domineren ze al eeuwenlang de skyline van de stad: herkenningspunten en verzamelplekken voor ontmoeting, uitwisseling, gebed of protest. Door te spelen met doorzicht, vorm en materie bood The Tower of Balance een hedendaags tegenwicht aan de drie middeleeuwse stenen torens. De open constructie met drie houten platformen nodigde uit tot verkenning, waarbij de uitkijkpunten zich richtten naar het centrum, West-Brugge en Sint-Michiels. Ze boden bezoekers de kans om deze locatie en de

Boonserm Premthada (Bangkok, °1966) wordt vandaag als èèn van de meest invloedrijke Thaise architecten gezien. Zijn praktijk vertrekt vanuit een duurzame, holistische aanpak, waarbij architectuur een brug vormt tussen historisch en hedendaags, menselijk en natuurlijk, binnen en buiten.

* Cf. www.nieuwsblad.be en triennalebrugge.be.

The Tower of Balance (foto: Nieuwsblad)

stad vanuit verschillende perspectieven te beleven.

Centraal in het werk, opgehouden door twee ruwe boomstronken, hing een bronzen klok. De architect capteert hiermee ‘het geluid van Brugge’, haalt het instrument uit haar ivoren toren en bracht ze tot bij het publiek, waar ze kon geluid worden. De klok zelf is vervaardigd in de Koninklijke Klokengieterij Eijsbouts, waar ook de klokken van het Belfort zijn gemaakt.

De titel van de installatie verwijst niet enkel naar het terrein waar het zich op bevond – een schuin aflopend stuk gras waarop de toren gracieus haar evenwicht bewaart – maar vooral ook naar Bangkok Project Studio’s streven naar een harmonieus samenleven van mens en dier; een plek waar het sociaal, cultureel en economisch onderscheid vervaagt en iedereen zich welkom voelt.

MUZIEK VAN DE OUDE UNIVERSITEIT HERLEEFT OP KLOKKENTORENS IN LEUVEN

Luc Rombouts

Aan de KU Leuven wordt veel gezongen, onder meer in concertvorm door het Leuvens Universitair Koor en in een informelere setting tijdens cantussen.

Ook ten tijde van de oude universiteit was muziek alomtegenwoordig. Dat was zeker het geval tijdens de jaarlijkse primusvieringen. Van 1429 tot 1797 organiseerde de universiteit elk jaar een wedstrijd tussen de beste drie studenten van elk van de vier pedagogieën. De winnaar mocht zich primus van dat jaar noemen en werd dagenlang uitbundig gevierd in Leuven en in zijn thuisstad.

Voor de primusvieringen werd gelegenheidsmuziek geschreven die werd gespeeld door stadspijpers en door de stadsbeiaardier in de toren van de Sint-Pieterskerk. De muziek van zeven van deze liederen is bewaard gebleven in het Leuvens Beiaardhandschrift uit 1756-1761. Daarnaast bevat het manuscript een *Cantilena Falconis*, het lied van de pedagogie De Valk. Het handschrift werd in 1989 verworven door het Leuvens Universiteitsarchief en is sinds

2024 online raadpleegbaar in de IDEM database van de Alamire Foundation.

Tijdens het feestjaar voor 600 jaar Leuvense universiteit klinkt elke maand een van deze primusliederen als uurmelodie op de universitaire klokkenspellen van het Groot Begijnhof en het Arenbergkasteel, alsook de Vredesbeiaard van de Abdij van Park. Vanaf 15 augustus wordt ook het toekomstige klokkenspel in de Abdij van Vlierbeek betrokken in het project. Op het halfuur klinkt een korte versie van dezelfde melodie.

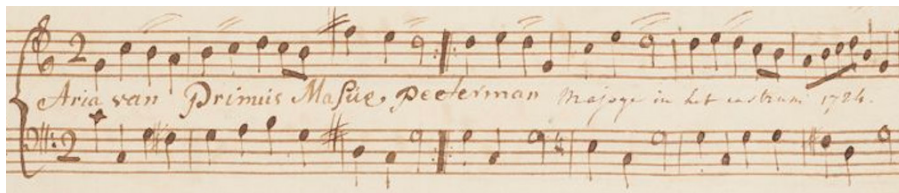
Aangezien de muziek afkomstig is uit een handschrift dat muziek bevat voor de stadsbeiaard in de Sint-Pieterskerk, vestigt dit initiatief eveneens de aandacht op de viering van 500 jaar stadsbeiaard in Leuven. In 1525 werd immers in de Sint-Pieterskerk voor het eerst een beiaard geplaatst. In de volgende nummers komen we uitvoerig terug op dit belangrijke jubileum.

Hieronder volgt de speelkalender met enige toelichting over de gevierde primussen.

15 februari – 31 maart 2025

Aria van Primus Majoye (1724)

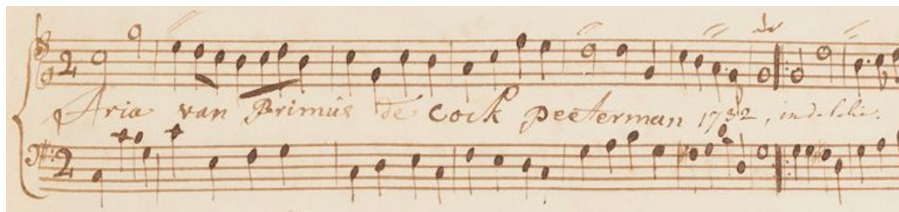
Leuvenaar Carel Antonius Majoye werd primus van de universiteit op 14 november 1724. Daarna studeerde hij verder in beide rechten. Hij werd hoogleraar in kerkelijk recht en werd aangesteld tot president van het Winckeliuscollege, waar hij op 35-jarige leeftijd overleed.

April 2025

Aria van Primus De Cock (1732)

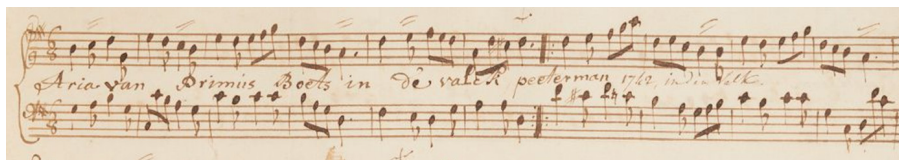
Leuvenaar Jacob Nicolas de Cock werd primus van de universiteit op 18 november 1732. Hij studeerde verder in de rechten en maakte carrière als lid van de Raad van Brabant en de Geheime Raad.

Mei 2025

Aria van Primus Boets (1742)

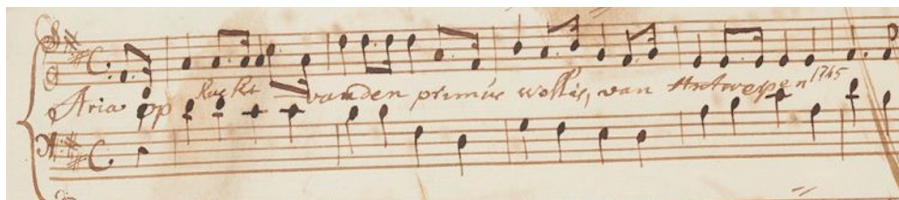
Leuvenaar Petrus Boets werd primus van de universiteit op 13 november 1742. Hij studeerde verder in beide rechten en werd hoogleraar burgerlijk recht aan de universiteit. Hij overleed reeds op 34-jarige leeftijd.

Juni 2025

Mars van Primus Wellens (1745)

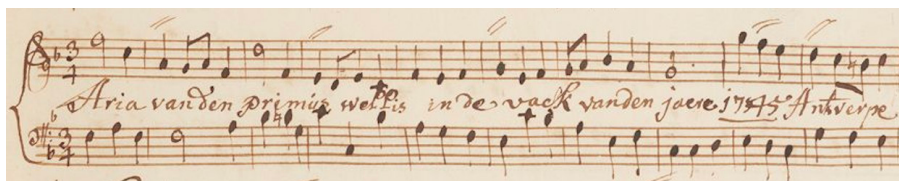
Antwerpenaar Jacob Thomas Wellens studeerde aan de pedagogie De Valck en werd primus van de universiteit op 16 november 1745. Daarna behaalde hij de licentie in de theologie en de beide rechten. Hij werd president van het Hollands College en werd in 1774 door keizerin Maria Theresia benoemd tot 17de bisschop van Antwerpen.

Juli en augustus 2025

Aria van Primus Wellens (1745)

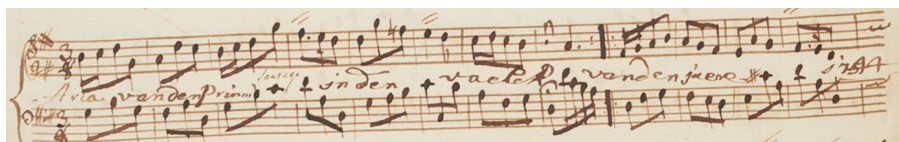
Nadat we in juni een mars voor primus Jacob Wellens hebben gehoord, klinkt nu een aria voor dezelfde primus. Is het toeval dat precies van primus Wellens, die achteraf een grote carrière maakte, twee primusliederen bewaard bleven?

September 2025

Aria van Primus Sauvage (1744)

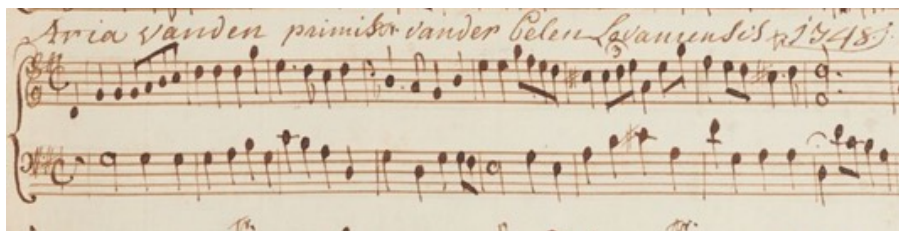
Joannes Petrus Sauvage was afkomstig uit Brussel, waar zijn vader hofschilder was aan het Habsburgse hof. Hij werd primus van de universiteit op 17 november 1744. Daarna studeerde hij theologie en beide rechten en werd hij hoogleraar aan de universiteit.

Oktober 2025

Aria van Primus Vander Belen (1748)

Martinus Vander Belen was afkomstig van Brussel en werd primus van de universiteit op 12 november 1748. Hij studeerde verder in de geneeskunde en werd hoogleraar anatomie en chirurgie. Kort voor zijn dood werd hij lijfarts van prins de Salm-Salm, hertog van Hoogstraten.

November 2025

Aria van Primus Lion (1760)

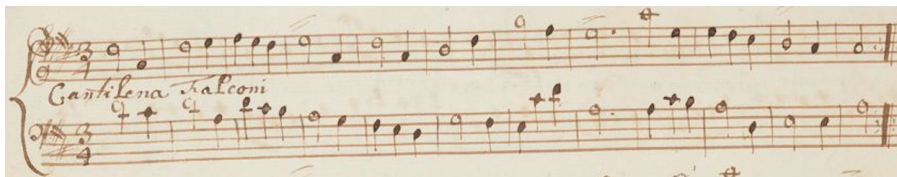
Guilielmus Henricus Lion was de zoon van de bekende Leuvense horlogemaker Alexander Lion. Hij werd primus van de universiteit op 21 oktober 1760. Hij werd hoogleraar in de pedagogie het Castrum en overleed reeds op 25-jarige leeftijd.

December 2025

Cantilena Falconis (Valklied)

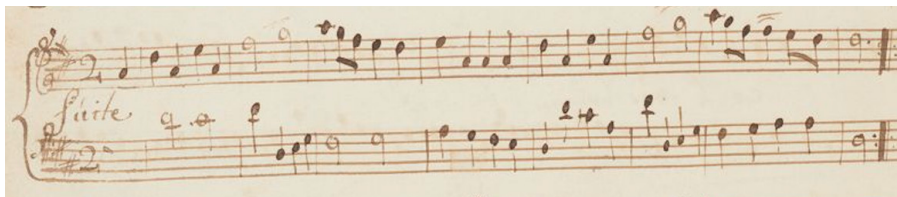
Er zijn meerdere club- of strijdliederen van de pedagogie De Valck uit de 18de eeuw bekend. Die liederen werden onder meer uitgevoerd tijdens primusvieringen van de oude universiteit. De gespeelde versie is bekend via het Leuvens Beiaardhandschrift uit 1756-1760.

Januari 2026

Cantilena Falconis (Valklied) – vervolg

Om de universitaire soundscape af te ronden aan het einde van het feestjaar spelen de beiaardautomaten van Leuven in januari het vervolg van het Valklied waarvan het begin in december op de klokken te horen was.

Met financiële steun
van stad Leuven

HET MANUEEL KLOKKENLUIDEN (DEEL 15): HEULE¹

Dries Vanhove en David Proot

We nemen u dit keer mee naar Heule, een dorp in West-Vlaanderen en een deelgemeente van de stad Kortrijk. In de Warandekapel daar betreft het waarschijnlijk een (Georgius / Joris) Dumery-klokje, met een niet onderzocht wapenschild en opschrift:

G. DU. ME FECIT – 1740

De kapel zelf is maar gesticht in 1742 (stichtingssteen), hoewel er al sinds 1740 sprake was om ze te bouwen. Ze kwam er ter vervan-

ging van een oudere kapel, al dan niet op dezelfde plaats.

Het is dus wel mogelijk dat het de klok is die voor de kapel gegoten was.

De restauratie is uitgevoerd in 2006. Alle elementen, inclusief klokje, waren ooit in een loodmenieverf (!) geschilderd. Om het klokje niet te beschadigen is beslist om de verf niet chemisch te verwijderen. De luibalk en het luiwiel waren nog bewaard, maar geen klokkenstoel. Gezien de afmetingen van de luibalk was af te leiden dat de klok opgehangen moet zijn geweest aan balken, rechtstreeks tussen de dakruiterstijlen. De restauratie is uitgevoerd door firma Meridiaan uit Menen in onderaanneming voor firma Monument Vandekerckhove. Hieronder een gedeelte van de voorziene werken in het bestek. Er zijn geen wijzigingen van uitvoering geweest tijdens de werken.

- De klok wordt manueel afgewassen, zowel binnen als buiten met warm water, waaraan een neutraal detergent is toegevoegd – schrobben met borstel (het gebruik van een stalen

¹ Dit artikel kwam tot stand op basis van foto's en gegevens aangeleverd door Dries Vanhove, architect van de restauratie.

borstel is verboden) – spoelen – afdrogen –: alle resten van duivenmest, smeermiddel, ... moeten volledig verwijderd worden. De smeedijzeren klepel wordt gestraald, gemetalliseerd en geschilderd.

- De klepelbevestiging wordt voorzien met een op maat gemaakte leren riem. De riem wordt dichtgemaakt op een voldoende stevige wijze. De klepelbevestiging zal dusdanig worden vervaardigd dat de klepel op de oorspronkelijke hoogte zal invallen. Er wordt voorzien in een klepelbeveiliging bestaande uit een kabel van inox rond de klepel, in de ophangring van de klok te bevestigen.

- Te restaureren onderdelen:
 - (1) aanwezige balk van de klokkenstoel,
 - (2) luibalk en luiwiel: vervangen van de assen en ophangbouten door nieuwe assen en ophangbouten in roestvast staal. De nieuwe elementen hebben dezelfde sectie als de bestaande elementen. Ze worden zodanig geplaatst dat een minimale weerstand ontstaat bij het luiden. De bestaande koordgeleiders en koordhouders worden indien nodig uitgebreid met bijkomende koordhouders.
- Te reconstrueren onderdelen:
 - (1) ontbrekende balk van de klokkenstoel, met inbegrip van smeedijzeren taatspotje.
 - (2) restauratie en / of reconstructie van de houten en smeedijzeren onderdelen.

De nieuwe balk van de klokkenstoel wordt op een identieke wijze aan de stijlen van de dakruiter bevestigd als de bestaande. Het klokje wordt teruggeplaatst.

Een luitouw, aangepast aan de weersomstandigheden wordt geplaatst. Een staal van dit touw wordt voorafgaand ter goedkeuring aan de ontwerper overhandigd.

De plaatsing zal resulteren in een compleet vlot werkzaam geheel.

De klok kan nu manueel geluid worden. Om ongewild luiden door bezoekers te voorkomen, werd het koord op het portaal weggelegd. Bedoeling was of is om in de liturgie (bv. tijdens een doop) een accent te kunnen inbouwen.

Korenmarkt 6
2800 Mechelen
Tel: (015) 42 12 96
Fax: (015) 43 19 12

VERSLAG 34STE BEIAARDTRIP OP 19 OKTOBER 2024: TIENEN EN TONGEREN*

David Proot en Philippe Moury

Campanae Lovanienses ging op zaterdag 19 oktober opnieuw op klokken- en beiaardentocht. Ditmaal bezochten we twee van de circa 20 historische beiaarden die Vlaanderen nog rijk is.

Tienen

Na een korte busreis, vertrekken- de vanop de Leuvense Bodartparking, kwamen we al 20 minuten later toe in Tienen. Het was nog even zoeken naar de Sint-Germinuskerk, maar iemand wist toch de weg! We werden ontvangen door stadsbeiaardier Luc Rombouts en een goede gids die ons om te beginnen uitleg gaf over bovengenoemde kerk.

De kerk staat aan de Veemarkt, het eerste middeleeuwse plein van Tienen. Aan de achterkant is goed te zien hoeveel opeenvolgende vergrotingen, verbouwingen en restauraties er aan dit oorspronkelijke abdijkerkje uit de 9de eeuw gebeurd zijn. We zagen een samenvoeging van bouwstijlen gaande van romaans naar hooggotisch.

We bezochten o.a. het bijzondere orgel, dat naast andere waardevolle kunstwerken (zoals een prachtige replica van de doopvont waarboven de enige echte Matthias Vanden Gheyn gedoopt werd) zich uiteraard in de kerk bevindt. Het orgel met laatgotische (voorste) orgelkast werd in 1988 gerestaureerd. Organist Bruno Bruyninckx liet vol fierheid de mogelijkheden van het instrument zien.

* Cf. <https://www.tienen.be> en <https://teseum.be>.

De stadsbeiaard van Tienen is gegoten door de beroemde Antwerpse klokkengieter Willem Witlockx in 1723. Samen met de beroemde beiaard in het koninklijk paleis in Mafra (Portugal) is de Tiense beiaard de enige beiaard van Witlockx die nog bewaard is. De geschiedenis van de Tiense beiaard begint in het jaar 1556. Het toenmalig stadsbestuur bestelde een spel van 6 klokken bij de Mechelse klokkengieter Medard Waghevens. In 1640 goot Jan Broeckaerts een nieuwe beiaard van 17 klokken, die in een torenbrand van 1708 verwoest werd.

Het nieuwe instrument van Witlockx telde initieel 37 klokken. Doorheen de jaren werd het geregeld uitgebreid en aangepast. Bij de laatste restauratie in 1961 werd het aantal klokken op 54 gebracht. Momenteel is de beiaard opnieuw aan een grondige restauratie toe. De tand des tijds heeft de klokken en tractuur aangetast. Bovendien heeft de restauratie van 40 jaar geleden het historisch karakter van het instrument deels verloren doen gaan. Desalniettemin speelde onze beiaardier toch enkele mooie stukken, gekozen door de aanwezigen zelf: 'Als de

partituur op mijn tablet staat, kan ik het spelen', gaf Rombouts mee. Om 11u.30 vertrokken we naar Tongeren.

Tongeren

Om 12u.30 werden we verwacht voor een goede ouderwetse lunch in restaurant Gerechtshof. Daar ontmoetten we ook onze gids en beiaardier (jaja) voor deze namiddag: Mathieu Lenaerts². Richting Onze-Lieve-Vrouwebasiliek, die (bijna) iedereen wel kent van een vroegere schoolreis naar Tongeren. Het gebouw is een driebeukige kruisbasiliek met de bekende vier-

² Cf. <https://gidsmathieulenaerts.be/>.

kante 55,55 meter hoge westtoren, stammend uit 1442. De stad trok hem op als belfort. Hij combineerde eeuwenlang de functie van zowel kerktoeren als uitkijktoren. Het was een uitzonderlijke situatie in de Lage Landen, maar dit illustreert de verbondenheid van de stedelijke en religieuze macht te Tongeren. Na de verwoestende brand in 1677 kon het stadsbestuur het herstel van de toren niet betalen en zo werd het Onze-Lieve-Vrouwekapittel eigenaar.

Het Tongerse belfort behoort tot de UNESCO werelderfgoedlijst. Sinds 2023 is de toren toeganke-lijk voor het publiek en dit kadert in een hele (en prachtige) muse-ale opstelling, in de toren en het aanpalende museum, 'Teseum'.

Het eerste klokkenspel te Tonge-ren dateerde uit 1586. De beiaard werd tot tweemaal toe vernield door branden. Einde 18de eeuw kwam er een derde beiaard. Deze telt vandaag 49 klokken, aange-kocht bij de Luikse klokkengieter François Chaudoir. Aangezien die weinig ervaring had in het stem-men van beiaardklokken, werd deze beiaard bekend omwille van zijn valse klanken. Gelukkig kwam hier in 2000 verandering in, toen het instrument gerestau-reerd en herstemd werd.

Mathieu gaf uitleg en speelde en-kele stukken, terwijl wij vrij kon-den rondkijken in het indrukwek-kende torenmuseum. Vanaf de top van de toren hadden we finaal een spectaculair uitzicht over het Haspengouwse landschap, waar onze leden dan ook meer dan even bleven vertoeven ...

Tegen 15u.00 zat het torenbezoek erop en Mathieu (ook stadsgids) nam ons mee de stad in voor een twee uur durend bezoek naar o.a. de Gasthuiskapel, het begijnhof en finaal ... het standbeeld van Ambiorix! Daarna was het even spannend om de bus terug te vin-den, maar eind goed, al goed.

De aanwezigen hadden klaarblij-kelijk genoten van deze trip. Meer van dat in 2025!

Draag je het beiaardgebeuren in Leuven een warm hart toe? Dan kan je dat tot uiting brengen door lid te worden van de Campanae Lovanienses, de Leuvense klokken- en beiaardvereniging. Voor meer info kan u terecht bij David Proot (zie contactgegevens op de achterflap).

Mogen we je er vriendelijk aan herinneren om je lidgeld voor 2025 te storten? Gewone leden betalen slechts € 20, steunende leden kunnen € 45 als bijdrage storten op rekeningnummer BE16 7364 0115 4274. Gelieve ook 'lidgeld 2025' als mededeling te vermelden. Als lid ontvang je onze *Nieuwsbrief* en word je op de hoogte gehouden van onze activiteiten. Dankzij je bijdrage is het mogelijk onze vereniging draaiende te houden. Het bestuur wil je daar bij voorbaat voor danken!

HARTELIJK DANK !!

Onderaan op het adresetiket van je Nieuwsbrief kan je nakijken of je lidgeld van 2025 ontvangen werd. Zo hopen we het voor jullie allemaal wat makkelijker te maken. Let wel: tussen het drukken en versturen van de Nieuwsbrief kan enige tijd verlopen, waardoor de betaling van je lidgeld deze zending gekruist kan hebben. We vermelden daarom ook steeds de datum waarop we de laatst ontvangen stortingen nagekeken hebben. Deze datum kan je ook onderaan je adressticker vinden, gevolgd door:

"2025 OK"	= lidgeld 2025 ontvangen
"2025 NOK"	= lidgeld 2025 nog niet ontvangen
"ABO"	= dit loopt via abonnement
"SPONSOR"	= u bent sponsor
"ANDER"	= dit is een archief- of presentexemplaar

INHOUD

TER INLEIDING	1
FRANCOIS DE LAVACHERIE (1686-1753), EEN ONBEKENDE 18 ^{DE} -EEUWSE LEUVENSE KLOKKENGIETER	2
DRIE STUDENTEN VAN DE LEUVENSE BEIAARDKLAS AAN HET WOORD	11
ARS CAMPANARIA: THE TOWER OF BALANCE (2024)	17
MUZIEK VAN DE OUDE UNIVERSITEIT HERLEEFT OP KLOKKENTORENS IN LEUVEN	19
HET MANUEEL KLOKKENLUIDEN (DEEL 15): HEULE	24
VERSLAG 34 ^{STE} BEIAARDTRIP OP 19 OKTOBER 2024: TIENEN EN TONGEREN	27
LID WORDEN?	34

 clock-o-matic NV
SA

Klokken - Monumentale uurwerken - Beiaarden
De Vunt 14
B-3220 Holsbeek
T 016 44 01 23

www.clock-o-matic.be
E clock-o-matic@clock-o-matic.be

Campanae Lovanienses

PB-PP | B-22645
BELGIE(N) - BELGIQUE

AFGIFTEKANTOOR LEUVEN I

V.U. Philippe Moury
Middelweg 40
B-3001 Heverlee

M.Z. Campanae Lovanienses vzw
Veeweidelaan 4
B-3010 Kessel-Lo

Ondernemingsnr. 0435 234 248

RPR – Leuven
Vrijgesteld van de BTW-aangifte

Erkeningsnr. P 706295

“2025 OK” = lidgeld 2025 ontvangen

“2025 NOK” = lidgeld 2025 nog niet ontvangen

“ABO” = dit loopt via abonnement

“SPONSOR” = u bent sponsor

“ANDER” = dit is een archief- of
presentexemplaar

Lidgeld 2025

Gewoon lid € 20

Steunend lid € 45

Bankrekening:

IBAN: BE16 7364 0115 4274

BIC: KREDBEBB

Facebook

Campanae Lovanienses

Redactie

David Proot, Philippe Moury & Luc Rombouts

Lidmaatschappen

David Proot

Kalfortdorp 57

B-2870 Puurs-Sint-Amands

david.g.l.proot@gmail.com

Website

www.campanaelovanienses.be

BOEK
OPMAAK.be